

Mladi i religija

Vjera kroz svakodnevnicu

MLADI I RELIGIJA

Vjera kroz svakodnevnicu

Glavni urednik
Dženan Karač

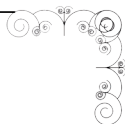
Dizajn i obrada
Dženan Karač
Harun Valjevac

Predgovor
Dženita Karić

Naslovna strana
Dženan Karač

Lektor
Dina Vilić

Sarajevo, decembar 2008.

Predgovor

*Our lives laid down in war and peace may not
Be found acceptable in Heaven's sight
And that they may be is the only prayer
Worth praying. May my sacrifice
Be found acceptable in Heaven's sight.*

Robert Frost, *A Masque of Mercy*

Mozaik svoga života nesvjesno slažemo svaki dan – djelić po djelić, grumen po grumen, kamenčić po kamenčić. Ponekada nam se učini da nas je Stvoriteljeva ruka oblikovala same, izdvojene, jedinstvene, osamljene, usamljene. Boje kojima smo prekriveni (kao plaštom) nama su posebne, oštre, odjelite... Sve dok ne shvatimo da se, poput nijansi na platnu nekog vještog slikara, te boje prelijevaju i bogate čitav jedan novi svijet. Taj svijet nije samo razigrano šarenilo – ponekada je on splet kontradiktornosti i binarnih opozicija, gorkog i slatkog voća, duboke tuge i neizrecive radosti – ali svijet je koji nam je podaren u amanet. Njegova potka i ono što ga u cijelosti prožima, svjesno ali mnogo češće nesvjesno, jeste vjera.

Zanimljivo je, stoga, pogledati kako mladi ljudi, koji su tek počeli slagati kamenčiće svojih životnih mozaika, shvataju tu sveprožimajuću silu. Da li je vjera samo apstraktan pojam za njih? Da li naizgled sitne dnevne radnje (koje

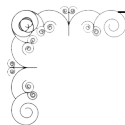

svakako nisu sitne niti beznačajne u beskrajnom poretku stvari) obavljaju sjećajući se vjere i onoga što ona nalaže? Koliko im je bitna historija i koliko se vezuju za korijene? Koliko su spremni dati za vjeru? Da li im vjera osvjetljava puteve i staze ka samospoznaji? Gdje je Istina za njih?

Za nas koji ovaj svoj zemni život živimo na raskrsnici različitih kultura i religija posebno je bitno pitanje Drugog. Ko je Drugi za nas – da li je to pripadnik *tuđe* religije i *tuđe* kulture ili možda čak i *naš* istovjernik koji nije i *naš* istomišljenik? Kako posmatramo ateiste? U kojoj mjeri je *naš* stav prema Drugom oblikovan *našim* odnosom prema vjeri? Da li olahko odbacujemo sve koji nam nisu slični ili pak *naše* različitosti vidimo kao raznobojnu Božiju bašću?

Na različite i osebujne načine, ovih nekoliko eseja je pokušalo dati odgovor na gore postavljena pitanja. U svojim razmatranjima, neki su posmatrali religiju iz naučne perspektive; međutim, jasna je i čvrsta bila njihova vjernička pozicija – što je dokaz spremnosti njihovih autora/autorica da iz različitih uglova promišljaju zadate teme. Svoju otvorenost i sposobnost kritičkog prosuđivanja pokazali su i eseji u kojima do izražaja dolazi raskrinkavanje licemjerstva i svuda prisutnog iskorištavanja vjere za vlastite niske ciljeve.

Ovi eseji ne daju konačne odgovore; oni su odraz traganja mladih ljudi na životnom putu. Oni stoje kao potvrda tome da je sveprožimajuća nijansa na mozaiku života upravo – vjera.

S vjerom kroz svakodnevni život

Sjena religije u povijesti

Mnogi danas vjeruju da je religija uzrok nemira i sukoba među ljudima i narodima, konačno i ratovima koji potresaju čovječanstvo. Doista, razlike su u vjerskim shvaćanjima kroz povijest često dovodile do sukoba, čak i do onih najtežih – oružanih.

Uzmimo kao primjer križarske ratove koje su kršćani povelili protiv muslimana na Bliskom Istoku u srednjem vijeku: toliko je žrtava palo nizašto, s izopačenom motivacijom osvajanja teritorija „u ime Boga“. Još veće zlo dogodilo se u Drugom svjetskom ratu kad je Njemačka, na čelu s nacističkim vođom Hitlerom, ostvarila najkrvaviji i najstrašniji genocid zabilježen u povijesti čovječanstva: desetkovane su cijele etničke zajednice, ponajviše članovi židovske nacionalne i vjerske skupine, koji su iz ljubomore i zavisti proglašeni nedostojnima za živjeti.

Bilo je još mnogo sukoba i progona ljudi u sjeni religije i vjerskih netrpeljivosti, ali nisu eskalirali do ratova širokih razmjera, nego su ostali skriveni pred licem povijesti. Nitko ne bi trebao tajiti zlodjela počinjena zbog religija, štoviše: pojedinci i čovječanstvo u cjelini trebali bi ih pokušati preboljeti, otvoreno o njima razgovarajući, kako bi se došlo do zajedničkog rješenja do danas nerazjašnjenih pitanja.

Treba okrenuti novu stranicu povijesti i pogledati koja je važnost religije danas, u ovom našem vremenu.

Svi smo svjesni religijske raznolikosti u svijetu i znamo kako čovjek kao slobodno biće ima pravo odabrati svoj životni put, a time i opredijeliti se za religijski sustav prema kojem osjeća naklonost, za koji misli da mu najbolje odgovara. Međutim, to u stvarnosti ne prolazi posve lako. Pitamo se, stoga, ako smo već toliko upućeni u vjerske istine koje se tiču svih nas, čemu onda otežavanje svakodnevnice neprihvatanjem tuđeg odabira? Zašto toliko nezadovoljstvo i mržnja prema čovjeku ako je odabrao put nešto drukčiji od našega, ako ne prihvaća religiju koju mi prihvaćamo? Ako već postoji sloboda odabira, zašto onda živimo u svijetu koji ne trpi vjersko nejedinstvo? Zar nam ne bi svima bilo lakše živjeti u prijateljstvu i slozi s pripadnicima drugih religija?

Vjera u mojoj domovini

U Bosni i Hercegovini stanje je neobičnije od navedenoga. Tu žive tri naroda koji se međusobno rijetko umiju poštivati. Svjedoci smo svega što je nedavni rat učinio ovoj državi. Nisu razlozi skriveni samo u narodnostima: postoje nepodnošenja i glede religija. Čudna pojava, prisutna u Bosni i Hercegovini, čini stvar još težom i zamršenijom. Naime, religijska pripadnost većine stanovnika podudarna je s njihovom etničkom pripadnošću.

Naravno, kao i u drugim državama svijeta, ovim tlom koračaju i pripadnici drugih, manje zastupljenih religija. U svakom većem gradu žive ljudi svih triju vjera, postoje bogomolje koje su često posjećenije nego kina i koncerti,

a takva pojava ne može se susresti drugdje u takvoj mjeri. Crkve, bilo pravoslavne ili katoličke, džamije i sinagoge, davno su postale i danas su omiljena okupljališta velikog broja članova pojedinih vjerskih skupina.

Religija od početka

Već su se u staroj Grčkoj – koljevci europske civilizacije – postavljala do danas neodgovorena pitanja „što je čovjek?“, „zašto je stvoren?“ i „tko ga je stvorio?“. Odgovor je pokušala dati najprije mitologija svojim pričama i zgodama o nepobjedivim i besmrtnim bogovima s Olimpa. Nasuprot drevnome grčkom i osebujnom politeizmu starih Rimljana, danas su nam u nasljedstvo prepuštene i ostavljene uglavnom monoteističke religije naših predaka: židovstvo, kršćanstvo i islam.

Religija se definira i shvaća kao pokušaj objašnjenja tajni koje su čovječanstvu bile neobično zanimljive, a do danas su djelomice ili potpuno nerazjašnjene. Kroz povijest je religija vrlo često imala veliku moć, koju su silnici počesto zloupotrebljavali. Tako, papa je u srednjovjekovnoj hijerarhiji imao gotovo jednaku moć kao i car; iskorištavajući neznanje siromašnih građana, židovski saduceji kontrolirali su prihode jeruzalemskoga hrama, a razni islamski fanatici smatrali su da pri ulasku u dženet imaju prednost u odnosu na ostale muslimane. Sve to religijama ne samo da nimalo ne služi na čast, nego je znatno umanjivalo i umanjuje autentičnost njihovih poruka.

Ipak, treba uzeti u obzir i pozitivnu stranu vjerskoga života, sva ona dobra djela koja su pojedinci, bili oni tzv.

mali ili veliki ljudi, kroz povijest učinili jer su bili nadahnuti iskrenim vjerskim osjećajima. Svaka religijska zajednica čuva u sebi jedno veliko blago, veliku energiju koja se prelijeva na pojedine narode ili cijelo čovječanstvo, tako da možemo reći da su svi ljudi zapravo baštinici svih vrijednosti svih religija. Nijedna religija ili religijski pokret nisu tako maleni da ne bi mogli barem jednog čovjeka ili skupinu pokrenuti na djelovanje za opće dobro. Bezbroj je primjera koji to potvrđuju: od egipatskog faraona, koji je za sušnih godina dijelio siromašnom narodu zalihe žita kako bi se izbjegla opća glad, do Mahatme Gadhija i Majke Tereze, koji su svojim životima i radom pozitivno obilježili živote milijuna ljudi modernoga doba.

Vjera i politika

Čini se da vjera i politika bezuvjetno moraju živjeti pod istim krovom, da jedna bez druge ne mogu. Ipak, treba povući oštru i jasnu granicu među njima. Da se netko ranije sjetio odrediti i ozakoniti tu granicu, vjerujem da bi se izbjegle mnoge strahote prouzrokovane inkvizicijom, tzv. vjerskim ratovima i atentatima, sukobima između cara i pape itd. Religijska i politička vlast trebale bi zajedno raditi u korist svih stanovnika, bez obzira kojoj religijskoj zajednici oni pripadali ili ne pripadali. Samo tako može se trajno doprinositi dobrobiti svake individue.

Osim toga, religijska i politička vlast moraju imati svaka svoje metode i ciljeve. Vjerski autoriteti imaju moralnu vlast, ali nemaju vojske i policije, čime raspolaže politička vlast. Stoga, kao što vjerski autoriteti ne raspolažu i ne trebaju

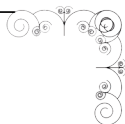
raspolagati policijskim i vojnim aparatom, politička vlast ne treba posezati za vjerskom moralnom vlašću. Svaka konfuzija na tom području može lako dovesti do zloupotrebe s dugim i teškim posljedicama.

Zaključak

Jednom je davno neki mudrac odgovorio na upit siromaha o tome kako će druge nagovoriti da prema njemu budu darežljiviji: „Da bi mogao promijeniti njihovo mišljenje o tebi, da bi uspio steći vrijednost u tuđim očima, najprije moraš poraditi na sebi – a zatim sjedi i promatraj kako se svijet oko tebe mijenja nabolje.“ Doista, život je uzajamno primanje i pružanje pomoći. Neosporiva je to činjenica, iako je često nismo svjesni. Stvoreni smo jednom rukom: nazivali je mi Jahvinom, Božjom ili Allahovom – ruka je to istoga Svemogućeg i Dobrog Bića, koja nas je smjestila u svemir i naložila nam da se međusobno volimo i poštujemo, kako i dolikuje Božjim stvorenjima, bez obzira kojoj religiji pripadali.

Danijel Stanić

Franjevačka klasična gimnazija Visoko
Bosna i Hercegovina

Вјера кроз живот у цркви

„Вјера твоја спасла те је;
иди у миру“. (Лк. 7, 50)

Као што у Светом Писму Новог Завјета имамо позив апостола, од стране Христа, тако и данас имамо позив од Бога да вјерујемо у Њега, тај позив да осјетимо. Према ријечима игумана Илариона Алфејева: „Бог човјеку даје некакав знак, некакво предосјећање Свог присуства... Бог позива човјека јавно или тајно, осјетно или чак непримјетно. Али човјеку је тешко да повјерује у Бога, ако не осјети позив“.¹

Онај који је повјеровао у Бога, који је осјетио позив, он би требао да жели и лични однос са Њим. Христо Јанарас је конкретан када говори о вјери. Он каже: „Ако вјерујеш у Бога, не чиниш то због тога што ти докитирају нека теоријска начела, или ти некаква институција свједочи Његово постојање. Вјерујеш у Њега јер ти Његова Личност, Његово личносно постојање, улива повјерење. Његова дјела и историјско „дејствовање“ – Његови захвати унутар историје – чине да желиш лични

1 Христо Јанарас, АЗБУЧНИК ВЕРЕ, БЕСЕДА, Нови Сад 2002, стр. 24.

однос са Њим“². Вјера је пут на којем Бог и човјек иду у сусрет један према другом. За апостола Павла вјера је дјелање благодати Божије, која палог човјека приводи у стање спасења, јер каже: „*Праведник ће од вјере живјети*“ (Рим. 1, 17).

На самом почетку нашег духовног рађања, то јест, на светој Тајни Крштенја, ми постајемо пуноправни чланови Цркве. Само дјело крштења уписује у нас икону и утискује образ у душе чинећи нас саобразима Спаситељевој смрти и васкрсењу.³ Управо овде започиње наш живот у Христу, и према томе, у праву смо када крштење називамо рођењем, или каквим другим сличним именом, између осталог, и због тога што оно у душама новорођених рађа познање Бога.⁴ Послије крштења одмах се врши света Тајна Помазања, гдје се добија печат дара Духа Светога, и на крштеног се полажу енергије које овоме животу приличе. Послије ових светих Тајни, долази света Тајна Евхаристије, јер није могуће даље отићи, нити било шта придодати. Послије свете Евхаристије, међутим, немамо куда даље да идемо – ту треба да се зауставимо и да покушамо да потражимо средства помоћу којих ћемо бити у стању да до краја очувамо Ризницу добра. Обећање које нам је дато у вези са светом Трпезом усељава нас у Христа, а Христ усељава у нас, јер каже: „*Ко у мени пребива и ја у њему*“ (Јн. 6, 56). А кад Христос у нама пребива, шта нам

2 Свети Никола Кавасила, О ЖИВОТУ У ХРИСТУ, БЕСЕДА; Нови Сад 2002, стр. 54.

3 Свети Никола Кавасила, О ЖИВОТУ У ХРИСТУ, БЕСЕДА; Нови Сад 2002, стр. 120.

4 Биди: www.vjerujem.org, Ђакон Андреј Курајев, ЗАШТО ДА ИДЕМ У ЦРКВУ, АКО ЈЕ БОГ У МОЈОЈ ДУШИ?

још треба, или које од добара нам недостаје? И кад ми у Христу пребивамо, шта бисмо друго пожељели?⁵ Јер, управо, свако евхаристијско сабрање указује на вјечно и непролазно назначење свијета, будући да га показује не оваквим какав је у историји, него какав ће бити у Царству Божијем. Дакле, у храм ми идемо да бисмо у њему нешто добили. Храм - то су зидови изграђени око Тајанства Причешћа. А Тајанство се састоји у томе да је људима пружена рука са Даровима. Због тога посјећивање храма није тешка обавеза, него предивна привилегија. Нама је дато право да постанемо саучесници Тајне Вечере. Нама је дата могућност да се дотакнемо енергије коју није у стању да произведе ни једна електростаница на свијету. Они који говоре да им храмови као посредници не требају – тешко да као ауторитет прихватају ријеч Јеванђеља. Међутим, можда осјете људску истинитост и вјеродостојност ријечи свуда омиљеног јунака – Вини Пух је рекао: „Али то није тако просто. Јер поезија – то није ствар коју ти налазиш, то је ствар која налази тебе. И све што можеш да урадиш – то је да пођеш тамо гдје те могу пронаћи“. Бог је нас тражио и пронашао, а ми једноставно треба да пођемо и станемо на мјесто гдје Бог, ближе него игдје, прилази људима, на мјесто гдје Он људима даје најневјероватније дарове. Ако Чашу са причешћем Христос нама даје иза Царевих двери храма – треба ли, заиста, да окрећемо нос од њих и тврдимо „Бог је мени и тако у души? “. Христос је рекао гдје нас чека и шта жели да нам да. Он, Вјечни, жели да се с нама састане и сједини још у овом животу – да у будућем,

5 Биди: www.vjerujem.org, Ђакон Андреј Курајев, ЗАШТО ДА ИДЕМ У ЦРКВУ, АКО ЈЕ БОГ У МОЈОЈ ДУШИ?

вјечном животу, не бисмо остали непоправљиво усамљени⁶.

Присуство Божанских енергија у свијету доприноси, не само очувању хармоније између човјека и космоса, него узводи човјека и твар у јединство са Богом. Ово јединство Бога и творевине, нарушено човјековим одступништвом, поново је успостављено Христовим оваплоћењем, тако што је предвјечни Логос, кроз којег је свијет сазидан, примио људску природу да би је обновио и увео у заједницу са Богом.

Због чега ми најчешће долазимо у цркву и обраћамо се молбом Богу - то питање треба да поставимо себи сами - јер многи су данас склони да у Богу виде један генератор хуманитарне помоћи само онда када је то њима у животу потребно. Они најчешће овако говоре: „Дај нам, Господе, доста здравља, доста успјеха и доста новаца...!“ Али, зашто Бог тражи нас, да ли хоће од нас нешто да узме, или да нам нешто да? Зашто позива Његова Ријеч: *„Приђите мени, сви који се трудите и који сте обременјени“* (Мт. 11, 28). Нема у том позиву понуде типа: „И дајте ми то и то...“. Другачије се завршава тај позив, говори о томе шта ће Бог учинити онима који се одазову: *„И ја ћу вас успокојити... наћи ћете спокој дшама вашим“*. Дакле, Бог нас позива к Себи да би нам нешто уручио. Шта то? Знанје – *„Научите се од Мене“*; дух – *„Примите од духа Мојега“*; љубав, мир и радост – *„Пребиват ћете у љубави Мојој (...) Мир Мој ћу вам дати (...) Радост Моја у вама да буде...“*. Али Христос нам даје и још нешто, нешто незамисливо: *„Пребиват*

6 Протојереј др. Јован Брија, РЕЧНИК ПРАВОСЛАВНЕ ТЕОЛОГИЈЕ, Београд 1999, стр. 79.

ћете у мени, и ја у вама... Примите, ово је крв Моја која се за вас пролијева...“. Читавог себе Христос повјерава људима, и Своју божанственост и своју човјечност⁷.

Божанствени и велики апостол Павле, дефинирајући шта је вјера, каже: *„Вјера је основ свега чему се надамо, потврда ствари невидљивих“* (Јевр. 11, 1). Ако би је пак неко дефинисао као унутрашње добро, или као право знање, оно које потврђује тајанствена добра, не би погријешио против истине. На крају, Господ, поучавајући о тајанственим стварима и о ономе што не видимо, а чему се надамо, каже: *„Царство је Божије унутра у вама“* (Лк. 17, 21). Тако је вјера у Бога истовјетна са Царством Божијим. Она се разликује од Царства само по замисли, јер вјера је Царство Божије без облика, а Царство Божије јесте вјера која је примила облик божанским начином.

Вјера нам помаже и у односу према другима, јер ми, православни хришћани, ако истински вјерујемо у оно што је казано у Јеванђељу, онда постајемо онај милостиви Самарјанин (Лк. 10, 30- 37) који није гледао на друге људе као своје противнике него као на своје ближње. Тако и ми, поучени овим примјером, не гледамо на друге људе као своје противнике, него као на ближње. Према ријечима Јована Богослова, немогуће је да човјек истински воли Бога и да мрзи ближњег свог, *јер ко не љуби брата својега којега види, како може љубити Бога, кога није видио* (1. Јн. 4, 20). Господ Исус Христ је дао заповијест: *„Љуби господа Бога својега свим срцем својим...“* (Мт. 32, 37) и *„љуби ближњег*

7 Обде када кажемо други мислимо на оне који су друге националности и вјероисповјести.

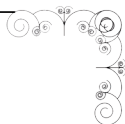

свога као самога себе“ (Мт. 22, 39). То су двије највеће заповијести које је Христос дао људима. Јер, што не желиш да ти чине људи, не чини ни ти њима.

У овом раду ми смо покушали да изнесемо учење наше вјере да би боље разумјели разлог зашто ми вјерујемо, како ми доживљавамо вјеру, и какав је наш однос према другима.

Недељко Горановић,

Универзитет у Источном Сарајеву
Православни богословски факултет
„Свети Василије–Острошки“ у Фочи
Босна и Херцеговина

Moje viđenje vjere

Ko sam? Odakle sam? Kuda idem? Ni sam ne znam koliko sam sebi puta postavio ova pitanja, ali znam da ne postoji čovjek na svijetu koji barem jedanput nije učinio to isto. Međutim, pravo pitanje je to šta nas, zapravo, podstiče da razmišljamo u ovom smislu. Da li je to duša, ili 'pak božanski duh u nama?

Nauka je dokazala postojanje duše, te čak uspjela izvagati njenu težinu, ali ono što nije, i što nikad neće uspjeti, jeste njeno objašnjavanje. Šta je to u nama što nas tjera na duhovnost, šta nas tjera da sebi postavljamo vječna pitanja ili, lakše rečeno, šta nam budi potrebu za vjerom? Jedino je religija ta koja nam može pomoći da, barem donekle, odgovorimo na pomenuta pitanja, da nahrani našu dušu i time zasiti naše duhovne potrebe. Čovjek se, svjestan postojanja nerijetkih determinanata u njegovom životu, okreće vjeri. Često se nađemo u situaciji kada od ljudi ne možemo dobiti pomoć, te se oslanjamo na Boga. Svaka religija ima sličnih elemenata u svom učenju, ali također i razlika, baš kao što postoje i zasebne frakcije unutar tih religija. Problem nastaje onda kada pripadnici određenih religijskih učenja ili 'pak frakcija unutar tih učenja, shvate svoju vjeru kao jedinom ispravnom, što rezultira sukobima čiji je cilj nasilno nametanje religijskog opredjeljenja.

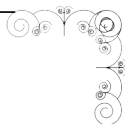

Nažalost, ovo nije rijedak slučaj, budući da se ogroman broj ratova vodio upravo ovim povodom, baš kao što nije rijedak slučaj zloupotrebe religije, o čemu dovoljno svjedoče križarski ratovi tokom kojih je Crkva dobila ogroman autoritet i moć, a papinoj volji se niko nije smio suprotstaviti. Umjesto da religija podstakne ljude na činjenje dobra, često imamo suprotnu situaciju gdje ljudi pogrešnim razumijevanjem svog religijskog učenja vrše činove neprimjerene ljudskom razumu i svijesti. Različitost religijskih učenja nikako ne smije biti razlog sukoba, a ljudi religiju ne smiju shvatiti kao ideal. Herman Hesse u svom djelu „Stepski vuk“ kaže: *„za mene više ne postoji otadžbina i ne postoje ideali, jer je sve to samo dekoracija za gospodu koja priprema sljedeće klanje“*.

Ja, kao musliman, naravno da sam privržen svojoj vjeri i ispunjavanju njenih obreda kao i svega što ona nalaže, ali smatram da ljudi različitih religijskih opredjeljenja treba da međusobno komuniciraju i govore o stvarima u kojima se njihove religije slažu, jer svaka religija ima sličnih elemenata koje treba iskoristiti za sprečavanje sukoba kao i postizanje općeg napretka u dobru.

Mekić Ensar

Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu
Bosna i Hercegovina

Vjera kroz svakodnevnicu

„Neko nas posmatra, neko nas stalno gleda.“ EKV

SITUACIJA 1: U BiH primijetan je narastajući broj „Bogumila“. Jako su uočljivi, piktoresni i manje-više plijene pažnju gdje god se pojave. To su mačo-menovi koji uspijevaju oženiti lijepe i „poštene“ djevojke koje nakon udaje stavljaju crni plašt nevidljivosti da im ljepota ne pobjegne, a poštenje ne presahne, a to sve po dobrovoljnom nagovoru svojih pažljivih muževa. A oni imaju još neke pogodnosti u društvu kao: na iftarima imaju posebno mjesto (naravno u strogo muškom društvu), ne cesti prolaze sredinom đade jer ljudi, ili zaziru od njih (mada malo vjerovatno) ili iz prevelikog poštovanja (puno vjerovatno). Poznato je da se njihova mišljenja uvažavaju – rodica se udala za svog rođaka u četvrtom koljenu jer joj je njen brat „Bogumil“ dao dopust, uz obrazloženje: „Može to kod Arapa“.

SITUACIJA 2: U BiH evidentiran je veliki broj horova koji uče pjesme vjerske tematike. Neki od njih su poznati, a njihovi članovi cijenjeni. To su obično horovi u većim gradovima koji snimaju CD-ove i idu na turneje. Međutim, ne treba zanemariti ni lokalne horove u manjim mjestima koji su posebno aktivni za vrijeme Ramazana, Bajrama, mevluda

itd. Mnoge nane uzdišu u zanosu i suze slušajući slavujski glas svoje mlade komšinice koja uči „Šehidski rastanak“, a njena majka, kao i majka svake članice, je ponosna, sretna i velika kao munara. Naravno, djevojka poslije mevluda ima slobodan izlaz. Brzo svlači maramu jer već kasni. Na dogovorenom mjestu, dovoljno daleko od džamije, da ne bi bila zapažena, čeka je dečko, i oni odlaze u mrak.

SITUACIJA 3:

STUDENT A: Jarane, pročitao sam onu od Den Brauna “Da Vinčijev kod”.

STUDENT B: I kako ti se čini?

STUDENT A: Pravo je dobra, puna akcije, a ima se šta i naučiti, prava historijska čitanka. Vjeruj mi da sam sada postao bolji vjernik, više shvatam te stvari.

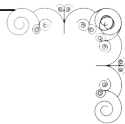
STUDENT B: Koje stvari?

STUDENT A: Pa te stvari oko Svetog grala, Isusove osobe i osobe Magdalene. I vjeruj mi, uvjeren sam da Bog postoji.

Iz ovih situacija vidljivo je da vjera i te kako pomaže u svakodnevnom životu. Samo ne znam da li smo dovoljno u vjeri ili uvjerljivi?

Amila Vinčević

Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu
Bosna i Hercegovina

Religija i društvo nekoć i danas

Svaki govor o religiji danas je vrlo težak i riskira biti neodređen. Ne može se govoriti o religiji općenito, nego o religijama, odnosno vjerama, pa je zato taj govor vrlo subjektivan i često pristran.

Religija je nastala kao čovjekova težnja za nečim većim, kao želja za ostvarenjem svoga smisla. Čisti pokušaj odgovora na svoje postojanje. Postavlja se pitanje zašto bi uopće ljudi živjeli na planeti, zašto bi se kretali na Zemlji, a da za to ne bi imali dobra razloga. Odgovor na ovo pitanje nije pokušala dati samo religija, nego također i filozofija, koja svoje korijene pronalazi u Grčkoj.

Kroz povijest: od mita do čovjekoljublja

U početku je rođena mitologija, potkrijepljena teogonijom i kozmogonijom. Pokušalo se na osnovi postojanja bogova stvoriti sliku svijeta kakva je odgovarala tadašnjem svijetu. Zato su se sve promjene u svijetu objašnjavale mitologijom: svi fenomeni rezultat su djelovanja bogova – s Olimpa, iz podzemlja ili iz mora.

Paralelno s grčkom mitološkom religijom, koja je bila politeistička, nastaje monoteistička židovska religija. To je vjerovanje u jednoga Boga, Svestvoritelja, koji svime upravlja, sklapa savez s izabranim narodom i svojom mišicom pobjeđuje njegove neprijatelje. Na temeljima židovske monoteističke tradicije razvit će se, početkom nove ere, i kršćanstvo, a nakon još 600 godina i Islam.

Kako u starom Izraelu, tako je i u antici došlo do stvaranja država u kojima je religija preuzela glavnu ulogu u oblikovanju načina života pojedinca i zajednice, odnosno države. Svete knjige su postale, na neki način, zakonici prema kojima su se ravnali državni zakoni. Jednostavno govoreći, država i religija su bile najtješnje povezane: vjerski lideri su postajali državni vođe, osvajački pohodi predstavljani su kao sveti ratovi, a vjerski neistomišljenici i vjerske manjine kao državni neprijatelji. Dovoljno je osvrnuti se na samo dvije velike monoteističke religije, kršćanstvo i Islam, koje su ljudima ponudile neizmjeran izvor duhovnosti, da bi se shvatilo kako su se religije nevjerojatno brzo širile na nova područja i kako su bile moćno sredstvo u uspostavi i održanju političke stabilnosti.

Problem je nastao onda kad su se religije jedna drugoj službeno suprotstavile, kad se pokušalo dokazati da je jedna od njih *bolja* ili *sposobnija*, *svetija* i *duhovnija* od ostalih, odnosno da je samo *naša* vjera *prava*. Ja zastupam mišljenje da čovjek treba prihvatiti onaj vjerski nauk u kojem je odgojen. Dakle, nije važno da li je netko musliman, kršćanin ili židov: važno je da vjeruje u jednoga Boga, jer to je bitan temelj svih monoteističkih religija. Dosljedno tome, svi tzv. vjerski ratovi, povezano s time i križarski ratovi, bili su samo odraz primitivne ljudske želje za osvajanjem

i pobjedom. U njima nije bilo ništa vjerskoga, jer Bog, koji je apsolutna dobrota, nije nikakav osvajač, nego svakoga prihvaća onakvog kakav jest.

Primjer takvog čistoga shvaćanja vjere u duši i vjere u životu, predstavio je, ne samo kršćanima nego i drugima, sv. Franjo, siromašni čovjek iz Asiza, koji je sva stvorenja, pa stoga i sve ljude, prihvaćao s ljubavlju, jer ih je sve gledao kao Božja stvorenja. Dok su se kršćani i muslimani početkom 13. stoljeća međusobno tukli, on je stupio pred velikog egipatskog sultana, te mu svojim životom posvjedočio da je svaki rat u sebi besmislen i isprazan, a pogotovo rat između vjernika koji se klanjaju jednom te istom Bogu. Njegov primjer ima svoju poruku koja nadilazi vrijeme i prostor, a smatram da ima itekako što reći upravo nama, kršćanima i muslimanima u Bosni i Hercegovini, na početku 21. stoljeća. Nije sv. Franjo jedini uvidio snagu vjere, one čiste vjere koja mijenja nabolje i čovjeka i svijet: i u drugim religijama mnogo je primjera ljudi i žena koji su shvatili vjeru kao svoj životni put.

Vjera u čovjeku: blago u glinenoj posudi

Život bez Boga je težak, izgubljen i u konačnici besmislen. Ona je vodilja kroz život. Bez nje se zaista ne može. Vjera definira čovjeka kao biće niže od Boga, ali ga time ne ponižava, nego štoviše: time vjera čovjeka očovječuje, vraća ga njemu samom. Uspostavljajući svoj odnos s Bogom čovjek se *obogaćuje*, a nipošto ne ponižava. Vjerovati znači prihvaćati i određena moralna načela, prema kojima

se definiraju vjerske općedruštvene vrednote, načela koja čovjeku nepogrešivo govore što je dobro, a što loše.

U vjeri, prema mom mišljenju, ne treba biti ekstremno orijentiran. Priznavanje Božjeg božanstva i svoga čovječstva, te ispunjavanje svojih vjerskih dužnosti, predstavlja temelj čovjekova normalna hoda kroz život, jer nijedna vjera ne naučava zlo, nego uvijek dobro i samo dobro, a time i ljubav prema svakom čovjeku, pa čak i prema neprijatelju. Vjera uči čovjeka da je ljubav prema čovjeku važna koliko i ljubav prema Bogu. Za druge se treba zalagati i prihvaćati ih bez obzira jesu li vjernici ili ateisti. Zadaća je svakog čovjeka, a pogotovo svakog vjernika, biti tu za drugoga, odnosno živjeti za njega.

Čovjekovo tijelo je hram duha: samo čovjek kao *animal rationale* može spoznati što je dobro, a što loše, razmišljati i shvaćati, otkrivati i pokoravati se. Stoga meni vjera, a tu mislim na molitvu i razgovor s Bogom, predstavlja odmor. Za mene je to vrijeme kada sabirem ono što sam postigao i što jesam, prostor za promišljanje o sebi u istini svoga bića. Gledam na svoje postupke, radnje i misli, pitajući se što je ispravno, što nije, te što bi trebalo i moglo biti bolje.

Vjera u društvu: blagodat i rizik

Često se postavlja pitanje stvara li religija razdor među ljudima, je li njezin utjecaj pravi i istinski ili je sama u sebi *pokvarena*. Kada, recimo, ne bi postojala religija i kad bi se ljudi ugledali sami na sebe, da li bi se opet događale tolike nesuglasice i sukobi među ljudima? Osim toga, religija

se iskorištavala i kao sredstvo za stjecanje bogatstva, jer tko je ikada vidio da je neki vjerski vođa siromašan, da bijedno i jadno živi. Mnogi se samo pretvaraju da su *sveti* i da je u njima prisutan Božji duh. Napokon, promotri li se utjecaj religije tijekom povijesti, lako se uviđa da je ona mnogim vojskovođama i ratnicima bila važan izvor nadahnuća za vođenje ratova. Možda to religija toliko i nije htjela sama u sebi, nego su vladari, vojskovođe i drugi osvajači morali nekako podići svojim podanicima moral kako bi se što bolje participirali u ratu. Potaknuti time, vojnici su imali osjećaj da se bore za božansko stvorenje, a biti dostojan takve borbe bolje je od bilo čega drugog.

U današnje vrijeme društvena uloga religije je manja nego prije, a to je, čini mi se, dobro. Vjera se sada sve više doživljava na čisto duhovnoj razini, što i jest njezin prvotni smisao: duhovno uzdizanje čovjeka. Sasvim je u redu da se vjernici i vjerske vođe pitaju za mišljenje o određenim društvenim problemima, ali je bolje da se vjerske istine ne nameću kao mjerilo politike i javnog društvenog života. Uređivanje društvenih odnosa prema načelima samo jedne religije potpuno je besmisleno, jer nužno vodi u diskriminaciju pojedinaca koji svoj vjerski život uređuju po načelima ostalih religija.

Ja bih pridodao vjeri sekundarnu važnost u društvu, a primarnu u životu. Naime, koliko god čovjek težio pobjeći od nje, susreće je na svakom koraku, ali ipak nije dobro da se ona miješa u društveni život zbog toga što stvara sukobe među pojedincima. Mnogi ratovi, ubojstva i slične prljave igre nastaju kad neki ljudi zloupotrijebe povjerenje vjernika i svu onu pozitivnu energiju i snagu koju vjera daje.

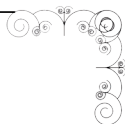
Život na našem Planetu bio bi mi nemoguć i nezamisliv

bez religija. Iako oko njih često nastaju nesporazumi, religije su čovječanstvu nužno potrebne, jer kroz njih se u svijet prelijeva Božja prisutnost. Međutim, ako prerastu u nešto drugo, u prostor političke mržnje i političke propagande, onda gube svoj smisao, a izgubiti smisao gore je nego prestati postojati.

Ivan Dilber

Franjevačka klasična gimnazija Visoko
Bosna i Hercegovina

Moje viđenje religije

Kada su opisivali Popinu poeziju govorili su da se u nekim dijelovima ističe tvrdoglavo nastojanje na putu ka temama koje je Popa ostavio kao „kapi krvi u ćošku neba“, koje smetaju cijelom ostalom nebu. A nebo izvan kapi krvi, pritisnuto zemljom, bez krila, mjesto je nepreglednog broja mogućnosti nevezanih za ćošak u kojem se kap krije. Daleko od kapi, ljudi se svađaju koja trava je zdravija, crvena ili crna. I ako je crna, kako da, kad se potopi u vodu, voda pocrveni. A ako je crvena, zašto se čovjeku zacrni pred očima kad je proba. Sa njihovim glasovima miješaju se glasovi onih koji se pitaju koliko prljave vode prođe u toku jedne minute kada se gleda sa mosta Drvenija u Miljacku, a koliko čiste. I da li se smije piti. I nakon toga odu kući i računaju.

Neki sa ženama, neki bez njih, i njihovo računanje i njihovo gledanje, te naponi oštroumnog posmatranja, još dugo kroz eho putuju do ćoška gdje je Popa sakrio krvcu, ali ne stižu do nje, nego prvo stižu do desne ruke koja miluje obarač, i usta koje govore sinu „Ovo ti je sudbina, moramo ih dokrajčiti“, i još jedne desne ruke koja ne zna gdje bi prije, a nigdje ne stiže. Sa tom rukom pokušava da se rukuje jedna lijeva ruka koja ide u zahod, pa se gadi nečistoće iz sebe, kao da nije njena, i izlazi iz tog istog zahoda da se nađe sa nekim činom desne ruke koji će joj reći da je bliža Bogu nego se čini. I ništa to ne rade polahko, nego sve preko drugih ruku,

smijući se, i ruke se prepliću, sudaraju, ne gledajući više ni koja je lijeva ni koja je desna, već lijeva sada traži miris, a desna bježi od smrada, pa se desi da lijeva uzme lijevu, pa se svađaju, i prospe se krv, ali ni blizu one koju ju Popa sakrio. Ona se krije.

Krije se i od onih koji nastupaju taman kad treba da se prekine krvavi trag desne i lijeve ruke, a oni su oni kojima ruke nikako ne trebaju. Ustvari, malo im trebaju, jer, oni uglavnom uče, uče molitve, uče dove, uče da hljeb inosušni stigne, ali njima, i za sebe uče, i sebi uče. Dobro je dobro, ako je kod njih, davnašnje lekcije ne znahu. I od njih se krvca krije. I krije se od onih koji idu sa cd-ovima po kojima pišu harfovi ili neke litanije sa njih izlaze kroz zvučnike, i sa tih cd-ova se čuje Božije ime, i za to se ime krv lije, a i od te krvi bježi kap koju je Popa vješto skrio. I zvukovi sa tih zvučnika stižu do onih koji se uhvate za riječ „Bog“ kada ona sa zvučnika izađe, i pauziraju je, pa dignu glas i kažu: „Mi znamo gdje je Bog, on je tamo gdje je Vasko Popa sakrio krvcu. A mi smo vidjeli kad ju je on sakrio. I ta krvca zna da priča. A rekla nam je ono što je na cd-ovima ovim. Slušajte cd-ove, i slijedite nas. Nas slijedite!“ I većina sluša, pa ta melodija putuje sve do onih koji Miljacku promatraju, i oni kažu: „Dobra ova pjesma.“ A krvcu više i ne pokušavamo da nađemo, valjda su je oni našli. A i da nisu, ne možemo dok se ne smanji ova buka silnih cd-ova.

Ahmed Šećunović,

Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu
Bosna i Hercegovina